

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

АРХЕОГРАФІЧНА КОМІСІЯ

ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОГРАФІЇ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА
ім. М. С. ГРУШЕВСЬКОГО

УКРАЇНСЬКИЙ АРХЕОГРАФІЧНИЙ ЩОРІЧНИК

НОВА СЕРІЯ

ВИПУСК 7

•

УКРАЇНСЬКИЙ
АРХЕОГРАФІЧНИЙ
ЗБІРНИК

ТОМ 10

Видавництво М.П. Коць
Київ – Нью-Йорк
2002

статті, першу з яких – про львівського маляра кінця XVIII ст. Євстахія Білявського – опублікував ще 1968 р. Незавершеною залишилася головна праця останнього періоду життя – монографія про найвизначніший в доробку майстрів Львова XVIII ст. архітектурно-мистецький ансамбль собору святого Юра, обширні джерельні матеріали для словника митців.

Серед дослідників старшого покоління В.Вуйцик був єдиним справжнім знавцем і порадником, відкритим для покликаних до праці, належав до тих рідкісних людей, у кого кожен, хто хотів бути учнем, міг вчитися постійно. Тому для багатьох він назавжди залишиться Вчителем, перед пам'яттю і світлим образом якого схилятимуться зі щирою вдячністю.

Володимир Александрович (Львів)

Ігор Петрович Герета (1938–2002) відійшов у вічність 5 червня ц.р. Невтомний організатор національно-культурного й громадського життя, видатний археолог, професор Березовицької Духовної семінарії, він присвятив усього себе Україні. Яку б ділянку наукового, мистецького, суспільно-політичного, церковного життя цілого регіону ми не взяли, вона обов'язково більшою чи меншою мірою була дотичною до діяльності цієї людини. І, напевно, кожен, хто знав його, міг би повторити те, що говорилося в день похорону поміж простими людьми: “Герета – це не просто постать. Це явище”.

Ігор Петрович народився 25 вересня 1938 р. в с. Скоморохах Тернопільського району в священничій родині Петра-Олеся Герети та Євгенії Скоморовської. Школу закінчив у с. Великій Березовиці, а далі (з 1957 р.) – навчання на історичному факультеті Чернівецького державного університету. Після закінчення університету молодий історик взявся за організацію музейної справи, пов'язавши все своє подальше життя з Тернопільським краєзнавчим музеєм. Він був ініціатором або співзасновником Меморіального музею Соломії Крушельницької в с. Білій (1963), Етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка в с. Велесневі (1969), Музею Леся Курбаса в Старому Скалаті (1987) (боротьба за цей музей тривала двадцять років), Музею патріарха Йосипа Сліпого в с. Заздрості (1992), а також Картинної галереї в Тернополі (сьогодні Художній музей) (1978) і Музею політ'в'язнів у казематах Тернопільського НКВД-КГБ (1993). З 1973 р. потягом майже тридцяти років він проводив археологічні дослідження могильника черняхівської культури (III–IV ст.) у с. Чернелові-Руському Тернопільського району і розкопав його повністю. Унікальну книжку про цю пам'ятку не вдалося видати, і сьогодні вона залишається в машинописі, чекаючи на свого видавця, а за досягнення в археології у травні ц.р. Ігорю Гереті було присуджено премію ім. Вікентія Хвойки. Нездійсненим залишився й задум про організацію на основі цієї пам'ятки музею в Чернелові-Руському.

Ігор Петрович був також активним громадським діячем. У 60-х роках його дім у Тернополі на вул. Глибокій став одним з місць, де зустрічалася творча молодь, яка належала до руху шістдесятників. Зазнавши за це переслідувань, він врешті був арештований і у серпні 1965 р. засуджений до п'яти років позбавлення волі умовно з іспитовим терміном. Однак це не зупинило його, і у 1978 р. при новоствореній Картинній галереї він став ініціатором заснування мистецького клубу “Золотий вересень”, на засіданнях якого виступали видатні діячі української науки, культури й мистецтва. Невдовзі цей клуб було закрито, а Ігор Герета зазнав чергових гонінь від радянської влади.

Кінець 80 – початок 90-х років поставив крапку на переслідуваннях українського слова. Герета цілковито віддався науковій, громадській і політичній роботі. У Тернополі він стає співзасновником Товариства української мови ім. Тараса Шевченка (1989), Народного Руху України (1989), громадського Інституту національного відродження (1991), осередку Наукового Товариства ім. Шевченка (1996), входить до центральних проводів деяких із цих товариств. Глибоко перейнявшись ідеями організації наукового життя в середовищі істориків, особливо серед молоді, він був ледь не єдиним, хто у 1991–1992 рр. підтримав ініціативи Львівського відділення Археографічної комісії АН України (тепер відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.Грушевського НАН України) і особисто через Провід НРУ добився фінансування перших випусків “України в минулому”, став дописувачем до цього збірника.

Ігор Петрович був великою людиною не лише в переносному значенні цього слова: його могутня постать контрастно виділялася у велелюдді на вулицях міста. У повсякденному житті він був надзвичайно простим, а його аскетизм у побуті вражав навіть близьких друзів. Герета був відкритим і доступним для всіх, хоча й часто потерпав від цього: в останні роки він пережив кілька крадіжок і вдома, і на роботі. Причому крали речі, на яких не можна було особливо поживитися, – батьковий нагрудний священничий хрест, батькова ікона, марки, що їх збирав ще в школі й зберігав усе життя, археологічний матеріал з музею для ілюстрацій до монографії про черняхівський могильник тощо. Будучи вразливою людиною, усе це важко переживав, але в приватних розмовах часто говорив про своє християнське прощення для тих, хто це робив.

У свій передостанній день життя, ніби передчуваючи щось недобре, поїхав з онуком Дениском на прощу в Зарваницю. Зустрічався там з семінаристами, котрі дуже любили свого Професора, читав їм останню лекцію. Раптова, несподівана смерть (вдома під час телефонної розмови) вразила всіх, хто знав Ігоря Петровича, бо кожен розумів, що з відходом цієї людини в культурному житті цілого регіону утворилася велика прогалина, яку навряд чи вдасться заповнити. Він був похований у рідному селі, де виріс, поряд з могилами своїх батьків і вісімнадцятилітнього сина, котрого пережив на дванадцять років.

Олег Гаврилюк (Тернопіль)

Петро Володимирович Жур (1914–2002). 17 вересня у Києві завершився життєвий шлях добре знаного в Україні та за її межами дослідника-шевченкознавця, перекладача, журналіста Петра Володимировича Жура. Він народився 26 жовтня 1914 р. в с. Гарбузині на Черкащині; наприкінці 30-х років почав здобувати журналістську освіту. Брав участь в обороні Ленінграда. Після закінчення університету (1950 р.) працював у пресі, – протягом трьох десятиліть (до 1987 р.) був відповідальним секретарем і заступником головного редактора журналу “Звезда”. І хоч більшу частину свого життя прожив у Росії, ніколи не поривав живого зв’язку з рідним Шевченківським краєм.

Джерелознавчі зацікавлення П.В.Жура сконцентрувалися переважно на поглибленому вивченні життєвого шляху й творчості Тараса Шевченка, його оточення й широкого кола зв’язків. На основі багаторічних архівних пошуків, ретельного дослідження тогочасної преси, мемуаристики та епістолярію, власних історико-краєзнавчих розвідок він створив цілу низку ґрунтовних, завжди побудованих на свіжому матеріалі, талановито написаних праць, у яких крок за